

Varna Zirvesi ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri

HACI MEHMET BOYRAZ

- Zirve gündeminde hangi konular yer alacak?
- Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkilerinde güncel durum nedir?
- İkili ilişkilerde ilerleme sağlanabilmesi adına ne yapılabilir?

GİRİŞ

AB Konseyi Dönem Başkanı Bulgaristan'ın tarihi Varna şehrinde 26 Mart 2018'de gerçekleşecek olan "Türkiye-AB Liderler Zirvesi" ilk kez 2015 yılında düzenlenmiş ve sonrasında periyodik aralıklarla toplanması planlanmıştır. Mayıs 2017'de Brüksel'de gerçekleşen NATO zirvesi kapsamında yapılan görüşmenin ardından özellikle Avrupa Parlamentosunun (AP) Türkiye'ye yönelik olumsuz tutumu ve bazı üye devletlerin Ankara ile yaşadıkları ikili siyasi krizlerden ötürü yeni bir zirve organize edilememiştir. Buna ek olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarının sondajı için arama yetkisi verdiği İtalyan enerji şirketi ENI'ye ait doğal gaz arama gemisi Şubat ayında Türk savaş gemileri tarafından GKRY'nin bu tür adımlarının durdurulması adına engellenmiştir. Bunun ardından GKRY Türkiye'yi düzenlenecek olan muhtemel zirveyi iptal ettirmekle tehdit etmiş ve Brüksel'de yoğun bir baskı yapmaya başlamıştır. AB Konseyi Başkanı Donald Tusk'ın yaptığı ilk açıklamada Brüksel'in GKRY ile dayanışma içinde olduğunu ifade etmesi bu seneki zirvenin akıbetine dair

olumsuz bir atmosferin oluşmasına neden olmuştur. Ancak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın AB ile ilişkilerde yapıcı bir gündemin yaratılması adına yaptığı çağrı ve buna AB Komisyonundan gelen olumlu cevap neticesinde bu seneki zirvenin 26 Mart'ta düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

ZİRVEDEKİ ANA GÜNDEM KONULARI

Bulgaristan'ın ev sahipliğini yapacağı ve AB Konseyi Başkanı Donald Tusk ile AB Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in hazır bulunacağı zirveye Türkiye, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile en üst düzeyde katılım sağlayacağını açıklamıştır. İki tarafın uzun süreden beri bu düzeyde bir araya gelmemesi nedeniyle birden çok meselenin müzakere edileceği Varna Zirvesi'nde altı konunun ön plana çıktığı görülmektedir: Türkiye-AB ilişkilerinde son durum, mülteci krizi ve mültecilere yönelik insani yardım, Türk vatandaşlarına uygulanan vizelerin kaldırılması, Afrin'de yürütülen Zeytin Dalı Harekatı, Avrupa'da PKK/PYD militanları tarafından Türklere yönelik düzenlenen saldırılar ve Gümrük Birliğinin

HACI MEHMET BOYRAZ

2016 Haziran'da Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi & Kamu Yönetimi bölümlerinden mezun olan Hacı Mehmet Boyraz şu anda Türk-Alman Üniversitesi "Avrupa ve Uluslararası İlişkiler" programında yüksek lisans öğrencisidir. Temmuz 2016'da SETA İstanbul Avrupa Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak göreve başlayan Boyraz'ın akademik ilgi alanları arasında Birleşik Krallık siyaseti, Kıbrıs barış müzakereleri, Avrupa'da aşırı sağ oluşumlar ve Türkiye-AB ilişkileri yer almaktadır.

güncellenmesi. Bu ana konuların dışında son dönemde Türkiye'ye karşı sıklıkla kullanılan hukukun üstünlüğü ve temel özgürlükler konuları, 2017 yılı için yayımlanması planlanan ilerleme raporu, Ege Denizi'nde Yunanistan ile tekrar zuhur eden Kardak Kayalıkları krizi ve Akdeniz'in doğu yakasında GKRY ile yaşanan sondaj gerilimi de görüşülecek başlıklar arasında yer alacaktır.

TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

Varna Zirvesi'nde iki taraf arasındaki görüşmelerin merkezinde yer alacak konu hiç şüphesiz 2005 yılında başlatılan tam üyelik müzakerelerinde bugüne kadar katedilen mesafe ve bundan sonra nasıl bir yol izleneceği olacaktır. Öncelikle 35 fasıldan şu ana kadar 16'sının müzakereye açılması, 1'inin geçici olarak kapatılması, 8'inin 2006 yılından beri Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi kararıyla askıda olması ve 6'sının ise 2009 yılından beri GKRY tarafından tek taraflı bloke edilmesi dikkate alındığında müzakerelerde yaşanan tıkanma açıkça görülmektedir.¹ Üye birçok devletin

1. "Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum", AB Bakanlığı, 6 Haziran 2017, <https://www.ab.gov.tr/65.html>, (Erişim tarihi: 19 Mart 2018).

de geçtiği benzer süreçlerin aksine Türkiye'nin maruz bırakıldığı bu durum teknik süreçlerden ziyade bir taraftan dış politikada tek taraflı kazanca odaklanan GKRY gibi bazı üye devletlerden diğer taraftan aşırı sağ söylemlerin etkisine kapılan Angela Merkel ve Nicolas Sarkozy gibi siyasetçilerin Türkiye'nin üyelik sürecini kasten yavaşlatması ve Brüksel'in buna sessiz kalmasından kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda Varna Zirvesi ve devam eden süreçte Ankara'ya tam üyelik yolunda somut bir perspektif verilmediği sürece ikili ilişkilerde gerçek anlamda bir ilerlemenin sağlanması mümkün gözükmemektedir. Bir başka ifadeyle Ankara-Brüksel hattında her seferinde "yeni bir sayfa açmak" yerine artık bir aşamanın tamamen sonlandırılması, tam üyelik yolunda vizele- rin kaldırılması ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi gibi somut adımların atıldığı yeni bir döneme girilmesi gerekmektedir. Zira mevcut ilişkinin düzeyi ve bunun sonu belirsiz gidişatı iki taraf için de siyasi bir yük oluşturmaktadır.

26 Mart öncesinde Ankara ve Brüksel'den tam üyelikle ilgili benzer açıklamaların gelmesi ise ilişkilerin geleceği adına umut vermektedir. Buna göre önce AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik "Türkiye'nin yegane hedefinin tam üyelik olduğu"nu açıklamış, sonrasında Brüksel'den gelen benzer açıklamada "Varna'da Türkiye'ye tam üyelik dışında bir başka model sunulmayacağı" kaydedilmiştir.² Bu bağlamda 26 Mart'taki zirvede her iki tarafın da masaya tam üyelik müzakerelerinin devam ettirilmesi ilkesiyle gelecek olması kritik önem arz etmektedir.

Mülteci Krizi

2010'da Arap coğrafyasında başlayan ayaklanmalar ve iç savaşların bir yansıması olarak yaklaşık 6,5 milyon Suriye vatandaşı Türkiye ve diğer bölge ülkeleri başta olmak üzere dünyanın farklı noktalarına göç etmek zorunda kalmıştır. Ancak Avrupa ülkelerine gerçekleşen göç diğerlerine nazaran daha fazla toplumsal tepkiye neden olmuş ve bundan ötürü Brük-

2. Tuğçenur Yılmaz, "Varna'daki Toplantı Sorunların Çözümü İçin Çok Önemli Bir Adım", Anadolu Ajansı, 14 Mart 2018.

sel krizle mücadele için bazı adımlar atmaya mecbur olmuştur. Şu ana kadar izlediği politika itibarıyla AB prensip olarak mültecileri kendi sınırlarına gelmeden durdurmaya çalışmış ve bunun için göç güzergahının merkezinde yer alan ülkelerle anlaşmalar imzalamıştır. Bu minvalde Ankara ile ilk adımı 2013 yılında atılan anlaşma çerçevesinde Ege Denizi'nden yasa dışı yollarla Yunanistan'a geçen mültecilerin iade edilmesi ve geri alınan her mülteci karşılığında Türkiye'de bulunan bir Suriyeli mültecinin Avrupa'ya yerleştirilmesi öngörülmüştür. Buna ek olarak Kasım 2015'te düzenlenen Türkiye-AB zirvesinde Brüksel Türkiye'de bulunan Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına 3 milyar avroluk fon sağlamayı taahhüt etmiş ve ödeme farklı projelerde kullanılmak üzere harcanmaya başlanmıştır.³ AB Komisyonundan 14 Mart 2018'de yapılan son açıklamada ikinci 3 milyar avronun onaylandığı ve ödemenin fon bazlı olmak üzere önümüzdeki süreçte dağıtımının başlayacağı kaydedilmiştir.⁴

Ankara ile imzalanan anlaşmadan sonra mültecilerin sayısında ciddi bir düşüşün yaşanması nedeniyle üzerindeki toplumsal baskıyı azaltan AB bu krizle Türkiye olmadan uzun vadede mücadele edemeyeceğini net şekilde idrak etmiştir. Haliyle önümüzdeki süreç içerisinde Türkiye'ye fon bazında aktarılacak olan ikinci 3 milyar avroluk miktarın da sonlanmasıyla birlikte Brüksel'in yeni bir anlaşmanın imzalanması adına girişimlere başlayacağı öngörülmektedir. Ancak AB'nin tepe yönetiminde Türkiye'nin ikinci bir anlaşmayı imzalayacağına dair var olan iyimser kanaatin aksine yeni anlaşmanın imzalanması öncesine göre iki sebepten ötürü kolay olmayacaktır: Birincisi Türkiye'nin 3,5 milyondan fazla Suriyeli için insani ilkeleri temel alarak bugüne kadar yaklaşık 30 milyar dolar harcaması göz önüne alındığında AB'nin teklif edeceği miktarın 3 milyar avronun üzerinde olması beklenmektedir. İkincisi AB'nin ön-

ceki anlaşmada taahhüt ettiği ilk 3 milyar avronun harcanmasında Türk makamlarına şu ana kadar çok fazla inisiyatif bırakmaması Türkiye'yi geçen süre zarfında zor durumda bırakmıştır. Bundan ötürü olası yeni bir anlaşmada teklif edilecek fonun harcama kalemlerinde Türkiye'ye daha fazla esneklik sağlanması gerekecektir.

Vize Muafiyeti

16 Aralık 2013'te imzalanan Geri Kabul Anlaşması ve Vize Serbestisi Diyalogu Mutabakat Metni'nde Brüksel anlaşma hükümlerine uyulması ve ilan edilen 72 şartın sağlanması halinde Türk vatandaşlarına uygulanan vizenin doksan güne kadar kaldırılması hususunda teminat vermiştir. Geçen süre zarfında Türkiye mültecilerle ilgili gerekli taahhütleri yerine getirmiş ve 72 şartın 65'ini eksiksiz şekilde tamamlamıştır. Brüksel'e göre kalan şartlar olan "AB standartlarına tam uyumlu biyometrik pasaportların çıkartılması, yolsuzlukla mücadele için önlemlerin alınması, Europol ile operasyonel iş birliği anlaşmasının imzalanması, terörle mücadele yasaları ve uygulamalarının Avrupa standartlarına göre yeniden düzenlenmesi, kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemenin yürürlüğe sokulması, suç bağlantılı konularda AB'nin tüm üye ülkeleriyle etkin iş birliği yapılması ve Geri Kabul Anlaşması'nın tüm maddelerinin uygulanması" da Şubat 2018'de tamamlanmıştır.⁵

Bu bağlamda AB Bakanlığından 18 Mart 2018'de yapılan açıklamada Türkiye'nin 2016 yılındaki zirvede verdiği taahhütleri yerine getirmesine rağmen AB'nin katılım müzakereleri, vize serbestisi ve Gümrük Birliğinin güncellenmesi konularında şu ana kadar somut bir adım atmaması eleştirilmiştir.⁶ Bundan ötürü Varna'da Türkiye vizelerin kaldırılmasıyla ilgili olarak Brüksel'den bundan sonra elle tutulur bir adım atılmasını talep edecektir. AB Komisyonunun teklifi kabul etmesi halinde konu AB içtihatları uyarınca önce AP Adalet ve İçişleri Kom-

3. "AB, Türkiye'ye 3 Milyar Euro Ödemesini Onayladı", *Dünya*, 14 Mart 2018.

4. "AB Komisyonundan Türkiye için Önemli Adım", *Habertürk*, 14 Mart 2018.

5. "Çavuşoğlu: Türkiye 72 Kriteri Tamamladı", *Hürriyet*, 6 Şubat 2018.

6. "AB Bakanlığı: Türkiye Sorumluluklarını Yerine Getirdi", *Hürriyet*, 18 Mart 2018.

tesinde masaya yatırılacak ve sonrasında AB Konseyinde ve Parlamento Genel Kurulunda eş güdümlü olarak sonuca bağlanacaktır.⁷ İki kurumun da kabul etmesi halinde teklif *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girecek ve Türk vatandaşları turistik seyahatlerinde AB üyesi ülkelerde her altı ayda bir kez olmak üzere doksan güne kadar kalma hakkına sahip olacaktır. AP'nin son dönemde Türkiye aleyhinde aldığı kararlar göz önünde bulundurulduğunda bu konuya dair olumlu bir kararın çıkması pek mümkün gözükmemektedir.

Vize muafiyeti ile ilgili olarak Brüksel kanadından yapılan son açıklamaya göre önümüzdeki süreçte Schengen vizesine başvuranlar için kolaylaştırıcı birtakım değişikliklere gidileceği açıklanmıştır. Buna göre Schengen'e dahil ülkelere seyahat etmek isteyenlerin vize başvurularının sonuçlandırılması on beş günden on güne indirilecek ve vize başvuruları için en erken başvuru tarihi olan üç ay ise altı aya çekilerek daha erken tarihlerde vize alınmasına olanak sağlanacaktır.⁸ Bu bağlamda vizelerin kaldırılması yerine Türkiye'nin sadece bu sürece dahil edilip edilmeyeceği Varna'da görülecek konular arasında yer alacaktır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi daha önce imzalanan anlaşma uyarınca Türk vatandaşlarına yönelik vizelerin kaldırılması hususunda Türkiye kararlı tutumunu devam ettirecektir. Zira AB'nin 2017 yılında Ukrayna ve Gürcistan'a uygulanan vizeleri kaldırması aday ülke olarak Türkiye'ye karşı sergilenen çifte standarda somut bir örnek teşkil etmektedir.

Zeytin Dalı Harekatı

Türkiye'nin 2018 Ocak'ta Afrin'in terör örgütü PKK/PYD unsurlarından temizlenmesi amacıyla başlattığı ve 18 Mart'ta zaferle sonuçlandığı Zeytin Dalı Harekatı ilk günden itibaren AB'nin ve üye ülkelerin yakın takibinde olmuştur. Söylem bazında Türkiye'nin sınırları etrafında yuvalanan terör örgütleriyle mücadelesine destek veren AB'de bazı kesimlerin pratikte Türkiye'ye yaptırım uygulanması ve müzakere

7. "Vize Serbestisi için 72 Kriter Tamamlandı", TRT Haber, 7 Şubat 2018.

8. "AB Komisyonundan Türkiye için Önemli Adım".

sürecinin askıya alınması gibi tehdit içerikli politika önerilerinde bulunduğu görülmektedir. Türkiye'yi köşeye sıkıştırmaya çalışan bu tür politika önerilerinde AP genellikle başı çeken aktör olarak yer almaktadır. Nitekim Afrin'de yürütülen askeri operasyonun nihayete erdirilmesine günler kala hazırlanan Suriye tasarısı 15 Mart'ta kabul edilmiş ve Türkiye'ye Afrin'den çekilmesi çağrısında bulunulmuştur. Kararda Türkiye'nin yürüttüğü operasyonun Suriye'de çatışmaya yeni bir boyut eklediği, bu ülkedeki hassas iç dengeleri ve çözüm çabalarını olumsuz yönde etkilediği ve yeni insani kaygıları gündeme getirdiği savunulmuş ve sivil kayıplar olduğu yönünde haberler geldiği kaydedilmiştir.⁹

Türkiye'nin ulusal güvenliğini doğrudan tehdit eden terör örgütlerine yönelik başlattığı operasyonu durdurma ve bunun uluslararası kamuoyunda olumsuz yankı bulması adına Avrupa'daki PKK/PYD militanları tarafından yürütülen lobinin sonucu olan bu kararın AB Konseyi ve Komisyonu üzerinde hiçbir bağlayıcılığının bulunmaması ise dikkat çeken bir gerçekliktir. Cumhurbaşkanı Erdoğan "İşimiz bitmeden çekilmeyiz" yanıtını vererek bu kararın Türkiye üzerinde de herhangi bir bağlayıcılığının olmadığını hatırlatmış ve dış politikada izlenen bağımsız ve milli duruşun bundan sonra da kesintisiz şekilde devam edeceğini işaret etmiştir. Ayrıca AP'nin gerek bu kararı gerekse geçmişte aldığı Türkiye karşıtı benzer kararlar kurumun saygınlığı ve normatif gücüne her geçen gün zarar vermektedir. Bu bağlamda zaferle sonuçlanan Zeytin Dalı Harekatı'nın etkileri ve bundan sonra Sincar ve Kandil'e yönelik başlatılması planlanan yeni operasyona dair bazı ipuçları 26 Mart'taki zirvede gündemdeki konular arasında yer alacaktır.

Avrupa'daki PKK/PYD Saldırıları

Zirvede Türkiye'nin masaya getireceği bir diğer önemli konu terör örgütü PKK/PYD militanlarının Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde Türkler ve Türklere ait binalara yönelik başlattığı

9. "AP'de Afrin Operasyonu Tasarısı", NTV, 15 Mart 2018.

saldırıları olacaktır. Zira sadece 1 Ocak-15 Mart 2018 arasında Avrupa genelinde PKK/PYD tarafından yapılan 62 saldırı geçen senenin aynı döneminde gerçekleşen 9 saldırı ile karşılaştırıldığında yüzde 589 oranında artış olduğu görülmektedir.¹⁰ Bu tür saldırıların hedefinde camiler, diplomatik temsilcilikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların bulunması Avrupa'daki Türk varlığının açık bir hedef haline getirildiğini göstermektedir.

Bu konuyla ilgili olarak Türkiye karşıtlığıyla ön plana çıkan AP Türkiye raportörü Kati Piri'nin Afrin operasyonunun başlamasından hemen sonra PKK ve uzantılarının Avrupa için bir tehdit olmadığına dair yaptığı açıklamanın hiçbir rasyonitesi bulunmamaktadır.¹¹ Zira PKK/PYD militanları tarafından yapılan bu saldırıların şiddet içermesi ve maddi hasara sebebiyet vermesi Avrupa ülkelerinin kamu düzeni ve güvenliğini alenen tehdit eder hale gelmiştir. Daha da önemlisi bu saldırılardan sonra idari ve adli makamların caydırıcı herhangi bir önlem almaması ise saldırganları daha da cesaretlendirmiş ve kısa sürede Avrupa'nın kendi kurumlarının da hedef haline gelmesine neden olmuştur. Nitekim sadece 2018'in Şubat ve Mart ayları baz alındığında PKK/PYD militanları tarafından düzenlenen şu saldırılar tehdidin hangi boyuta geldiğini göstermektedir:

- Sosyal Demokrat Parti'nin (SPD) Hamburg eyalet teşkilatının basılması
- Almanya'nın Soltau kentinde orduya ait park halindeki bir aracın kundaklanması
- Hannover'deki Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) ofisine boyalı saldırı düzenlenmesi
- Almanya'nın en büyük bankalarından Commerzbank'ın Berlin ve Hamburg'daki şubelerinin camlarının kırılması

10. "İnfoğrafik: Avrupadaki Türklere Yönelik PKK/PYD Saldırıları 589 Arttı", SETA, <https://www.setav.org/infografik-avrupadaki-turklere-yonelik-pkkpyd-saldirilari-589-artti>, (Erişim tarihi: 19 Mart 2018).

11. "PKK is not a Threat for Us, But ISIS is", Kati Piri, 28 Ocak 2018, <http://www.katipiri.nl/media/piri-pkk-not-threat-us-isis>, (Erişim tarihi: 19 Mart 2018).

- Paris'te Fransız polisine taş ve sopalarla saldırılması
- Selanik'te Yunan emniyet güçlerine molotof kokteylleri ve fişeklerle saldırılması
- İtalya'nın önde gelen savunma sanayi şirketlerinden Leonardo-Finmeccanica'nın Torino'daki fabrikasının önünde yer alan savaş uçağı replikasının ateşe verilmesi

Bu bağlamda Türkler ve Türklere ait binalara yönelik saldırılardan sonra idari ve adli makamların Türk vatandaşları ve Türk kökenli AB vatandaşlarının can ve mal emniyetini sağlamak için beklenen adımları atmaması ve giderek büyüyen bu tehdide karşı bir önlem alınmaması Varna'da Ankara'nın Brüksel'e hatırlatacağı konular arasında yer almaktadır. Önümüzdeki süreçte AB üyesi ülkeler başta olmak üzere kıta genelinde PKK/PYD militanlarına yönelik daha sıkı tedbirlerin alınmaması halinde hem Türk diasporasının güvenliği hem de Avrupa ülkelerinin kamu düzeni daha fazla tehdit altına girecektir.

Gümrük Birliğinin Güncellenmesi

Öncelikle Türkiye-AB ilişkilerinin geçen yarım asırlık süreci analiz edildiğinde ikili ilişkilerde ekonominin her daim katalizör vazifesi gördüğü ve bu alanda atılan her yapıcı adımın diğer alanlara da olumlu açıdan yansıdığı görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle bugün itibarıyla 145 milyar avroya yaklaşan toplam ticaret hacmi ilişkilerin ayakta kalmasını sağlayan temel faktör olmuştur. Ancak özellikle geçen sene Almanya, Avusturya ve Hollanda'daki seçimlerle Türkiye'deki referandum sürecinde meydana gelen krizlerin ikili ilişkilerde oluşturduğu güven bunalımının aşılması adına yeni adımlara duyulan ihtiyaç kendisini uzun süreden beri hissettirmektedir.

İkinci olarak Gümrük Birliği 1995'te Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği öncesinde bir geçiş düzenlemesi olarak yürürlüğe konulmasına rağmen geçen süre zarfında üyelik süreci tamamlanamamıştır. Bunun bir sonucu olarak Gümrük Birliği, Türkiye açısından her geçen

gün artan cari açık gibi yapısal sorunlar oluşturan bir ortaklık ilişkisine dönüşmüştür. Özellikle Gümrük Birliği ile ilgili alınan kararlarda Ankara'nın herhangi bir etkisinin bulunmaması, AB'nin imzaladığı serbest ticaret anlaşmalarının üstlenilmesinde Türkiye'nin güçlükler yaşaması ve anlaşmadan Türk tarafının tam anlamıyla yararlanmasına mani olan karayolu kotalarının varlığı bu sorunların başında gelmektedir.¹²

Bu iki gerçeklikten hareketle Varna'da Ankara'nın odaklarından biri üç senedir gündemde olan Gümrük Birliğinin bir an evvel güncel şartlara uygun hale getirilmesi olacaktır. Aslına bakıldığında bu anlaşmanın günümüz şartlarına uygun hale getirilmesinin önünde AB ve üye ülkeler için herhangi bir engel bulunmamaktadır. Zira 2013'te AB ve ABD arasında büyük umutlarla başlatılan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) görüşmelerinin Donald Trump'ın göreve gelmesiyle birlikte çıkmaza girmesi ve Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılık sürecinin kesinleşmesiyle birlikte Avrupa ortak pazarının daralması nedeniyle AB ve üye ülkeler için Gümrük Birliğinin güncellenmesi her yönüyle yeni fırsatlar yaratacaktır.

12. "Gümrük Birliği'nin Güncellenme Süreci", T.C. Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr/...>, (Erişim tarihi: 19 Mart 2018).

SONUÇ

Sonuç olarak Varna gündemindeki konu başlıklarının çokluğu dikkate alındığında taraflar arasındaki sorunların 26 Mart'ta bir anda çözüme kavuşmayacağı izahlan varestedir. Buna rağmen ikili ilişkilerde diyalog kanallarını açık tutmanın ötesinde somut bir ilerleme ve gerçek anlamda bir normalleşmenin sağlanabilmesi adına 26 Mart bir dönüm noktası olma potansiyeline sahiptir. Ancak 2018'in ikinci yarısı itibarıyla Avusturya'nın AB Konseyi Dönem Başkanlığı görevini üstlenecek olması ikili ilişkiler için yıl sonuna kadar ciddi bir engel teşkil edebilir. Zira Avusturya'da Türkiye karşıtlığının yüksek olması ve mevcut hükümet ortağı Avusturya Özgürlük Partisi'nin (FPÖ) aşırı sağ karakterinin bir tezahürü olarak Türkiye karşıtlığını sürekli gündemde tutması nedeniyle 2018'in Haziran-Aralık arasında Türkiye-AB ilişkilerinde siyasi açıdan olumlu yönde bir gelişme yaşanması rasyonel bir beklenti değildir. Haliyle Bulgaristan'ın görevi devredeceği Haziran ayına kadar en azından vizelerin kaldırılması ve Gümrük Birliğinin güncellenmesi konularında somut bir adımın ivedilikle atılması elzemdir. Aksi takdirde sadece bu iki konuda bile ilerleme sağlanabilmesi için 2019'u beklemek gerekecektir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985